

## অসম বিধানসভা

তৰাবিহীন প্ৰশ্ন নং :- ৪৫৮

উত্তৰ দিয়াৰ তাৰিখ :- ২৩-০৭-২০২৬

বিষয় : বিশ্ব ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰ মাজুলী।

বিধায়ক : ডঃ জয় প্ৰকাশ দাস।

মাননীয় সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা বিভাগৰ মন্ত্ৰী মহোদয়ে অনুগ্ৰহ কৰি জনাবনে :

(ক) ২০০১ চনৰ অক্টোবৰ মাহতে বিশ্ব ঐতিহ্য কেন্দ্ৰই মাজুলীক বিশ্ব ঐতিহ্য এলেকা হিচাপে প্ৰাৰম্ভিক স্বীকৃতি প্ৰদান কৰাৰ পিছত অতদিনে কিয় চূড়ান্ত ঘোষণা আদায় কৰিব পৰা নাই। তাৰ সবিশেষ কাৰণ জনাবনে?

(খ) এই চূড়ান্ত স্বীকৃতি আদায়ৰ বাবে অসম চৰকাৰে অতদিনে কি কি ফলপ্ৰসু ব্যৱস্থা হাতত লৈছে জনাবনে? এইক্ষেত্ৰত অসম চৰকাৰে যোৱা ১০ বছৰত আগবঢ়োৱা বিত্তীয় আৱণ্টন আৰু সংশ্লিষ্ট শিতানত হোৱা খৰচৰ তালিকাখন জনাবনে?

(গ) ২০২৫ চনৰ মাৰ্চ মাহত গ্ৰহণ কৰা অসম চৰকাৰৰ কেবিনেট সিদ্ধান্তমৰ্মে মাজুলীক বিশ্ব ঐতিহ্য ঘোষণাৰ সম্পৰ্কত বিগত সময়ছোৱাত কি কি ব্যৱস্থা ল'ব জনাবনে?

(ঘ) চলিত বছৰত গ্ৰহণ কৰিব বিচৰা ব্যৱস্থাসমূহ, নিৰ্দ্ধাৰিত লক্ষ্য আৰু বিত্তীয় আৱণ্টনসমূহ জনাবনে?

### - উত্তৰ -

সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা বিভাগৰ পৰা মাননীয় মন্ত্ৰী মহোদয় শ্ৰী যুত বিমল বড়াদেৱৰ হৈ মাননীয় মন্ত্ৰী মহোদয় শ্ৰী যুত পীযুষ হাজৰীকা দেৱে উত্তৰ দিব :-

(ক) আৰু (খ)

২০০১ চনৰ অক্টোবৰ মাহত বিশ্ব ঐতিহ্য কেন্দ্ৰই মাজুলীক বিশ্ব ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰ হিচাপে প্ৰাথমিক স্বীকৃতি প্ৰদান কৰা বুলি সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা সঞ্চালকালয়ৰ ওচৰত কোনো চৰকাৰী তথ্য বা নথি-পত্ৰ উপলব্ধ নাই।

ইউনেস্ক' (UNESCO)-ৰ চৰকাৰী তথ্য অনুসৰি, ২০০৪ চনৰ মাৰ্চ মাহত 'সাংস্কৃতিক পৰিৱেশ' (Cultural Landscape) শ্ৰেণীৰ অধীনত ভাৰতৰ বিশ্ব ঐতিহ্যৰ সম্ভাৱ্য তালিকাত (Tentative List) মাজুলীক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল। সম্ভাৱ্য তালিকাত অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ কেৱল বিশ্ব ঐতিহ্য নামাংকন প্ৰক্ৰিয়াৰ প্ৰাথমিক পৰ্যায়হে, ই বিশ্ব ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰ হিচাপে চূড়ান্ত অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ নুবুজায়।

পৰৱৰ্তী সময়ত ২০০৬ আৰু ২০০৮ চনতো মাজুলীৰ নামাংকন প্ৰক্ৰিয়া আগবঢ়াই নিয়া হৈছিল। অৱশ্যে, উপদেষ্টা সংস্থা সমূহৰ (Advisory Bodies) পৰামৰ্শৰ ভিত্তিত বিশ্ব ঐতিহ্য কমিটীয়ে (World Heritage Committee) এই নামাংকন পুনৰ পৰ্যালোচনাৰ বাবে প্ৰেৰণ (referred) কৰে আৰু পিছলৈ স্থগিত (deferred) ৰাখে। উপদেষ্টা সংস্থা সমূহে সত্ৰ সমূহৰ বিস্তৃত নথিপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা, ব্যতিক্ৰমী সৰ্বজনীন মূল্যৰ (Outstanding Universal Value) অধিক পতিয়নযোগ্য উপস্থাপন, ক্ষেত্ৰখনৰ সুৰক্ষা তথা ব্যৱস্থাপনা গাঁথনি শক্তিশালী কৰা আৰু নদী অৱবাহিকাৰ সঠিক মূল্যায়নৰ আহ্বান জনাইছিল।

যেহেতু বিশ্ব ঐতিহ্য তালিকাত কোনো স্থান অন্তৰ্ভুক্ত কৰাটো বিশ্ব ঐতিহ্য সন্মিলন কাৰ্যকৰী কৰাৰ নিৰ্দেশনাৱলীৰ অধীনস্থ এক বহু-পৰ্যায়ৰ প্ৰক্ৰিয়া, গতিকে অসম চৰকাৰে এই পৰামৰ্শ সমূহ সমাধানৰ বাবে অধিক অধ্যয়ন, পৰামৰ্শ আৰু সংশোধনমূলক পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰে। নামাংকন প্ৰক্ৰিয়াৰ সময়ছোৱাত ইউনেস্ক'ৰ নিয়ম (viii) [Criterion (viii)]-ৰ অধীনত ভূ-তাত্ত্বিক, ভূ-আকৃতি বৈজ্ঞানিক আৰু নদী সম্পৰ্কীয় বৈশিষ্ট্য সমূহৰ বৈজ্ঞানিক নথিপত্ৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি মাজুলীৰ দাবী অধিক শক্তিশালী কৰাৰ প্ৰয়োজনবোধ কৰা হয়। সেই অনুসৰি, অসম চৰকাৰে ভাৰতীয় ভূতাত্ত্বিক জৰীপ (GSI)-ক নামাংকন আবেদনৰ সমৰ্থনত আৱশ্যকীয় বৈজ্ঞানিক অধ্যয়ন আৰু নথিপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰিবলৈ অনুৰোধ জনায়।

তদনুসৰি, ২০২৩ চনৰ ১৯ জানুৱাৰীত ভাৰতীয় পুৰাতত্ত্ব জৰীপ (ASI)-ৰ ওচৰত 'প্ৰাকৃতিক ঐতিহ্য' (Natural Property) শ্ৰেণীৰ অধীনত মাজুলীৰ বাবে এখন 'নমিনেশ্বন ডছিয়াৰ' (Nomination Dossier) দাখিল কৰা হৈছিল। কিন্তু বিশ্ব ঐতিহ্য সন্মিলন কাৰ্যকৰী কৰাৰ নিৰ্দেশনাৱলীৰ ৬১(ক) অনুচ্ছেদ অনুসৰি, এটা কেলেণ্ডাৰ বৰ্ষত প্ৰতিখন সদস্য ৰাষ্ট্ৰৰ পৰা কেৱল এখন সম্পূৰ্ণ নামাংকনহে পৰীক্ষা কৰা হয়। ২০২৩ বৰ্ষৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰে অসমৰ চৰাইদেউৰ 'মৈদাম – আহোম ৰাজবংশৰ মৈদাম প্ৰণালী'ক বিশ্ব ঐতিহ্য তালিকাত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ বাবে ভাৰতৰ চৰকাৰী নামাংকন হিচাপে মনোনীত কৰে। ফলত, সেই নামাংকন চক্ৰত মাজুলীৰ আবেদন বিবেচনাৰ বাবে গ্ৰহণ কৰিব পৰা নগ'ল।

পৰৱৰ্তী সময়ত, ভাৰতীয় পুৰাতত্ত্ব জৰীপ (ASI)-য়ে সংশোধিত মাপকাঠী অন্তৰ্ভুক্ত কৰি এক সংশোধিত সম্ভাব্য তালিকা নথি (Tentative List Document) দাখিল কৰাৰ পৰামৰ্শ দিয়ে। সেই অনুসৰি, ভাৰতীয় পুৰাতত্ত্ব জৰীপ আৰু অন্যান্য সংশ্লিষ্ট সংস্থা সমূহৰ সৈতে পৰামৰ্শ ক্ৰমে নামাংকন ডছিয়াৰ আৰু সহায়ক নথিপত্ৰ সমূহ সংশোধিত তথা শক্তিশালী কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়া বৰ্তমান চলি আছে।

মাজুলীক ইউনেস্ক'ৰ বিশ্ব ঐতিহ্য স্থান হিচাপে স্বীকৃতি লাভৰ উদ্দেশ্যে Nomination Dossier প্ৰস্তুতৰ বাবে অসম চৰকাৰে ২০১৭ চনত আৰ্থিক সাহায্য প্ৰদান কৰিছিল। এই উদ্দেশ্যে পত্ৰ নং CAD.79/2017/3, তাৰিখ 09.03.2017 যোগে মুঠ ₹৩০.০০ লাখ মাজুলী সাংস্কৃতিক ভূদৃশ্য ব্যৱস্থাপনা কৰ্তৃপক্ষ (MCLMA)-ক অনুমোদন কৰা হয়। বৰ্তমান সাংস্কৃতিক সঞ্চালকালয়, অসমৰ হাতত থকা তথ্য অনুসৰি Nomination Dossier প্ৰস্তুতকৰণৰ বাবদ ২৬.০০ লাখ টকাৰ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল।

ইয়াৰ পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত, পত্ৰ নং CAD.210/2017/Pt/152, তাৰিখ 29.08.2018 যোগে চুক্তি স্বাক্ষৰৰ বাবদ পৰামৰ্শদাতা সংস্থা ICLEI আৰু Creative Footprints-ক ₹২.৬০ লাখ আৰু পত্ৰ নং CAD.210/2017/Pt/153, তাৰিখ 11.10.2018 যোগে খচৰা Nomination Dossier প্ৰস্তুতকৰণৰ বাবদ ₹৫.২০ লাখ মুকলি কৰা হয়। ইয়াৰ পিছত, পত্ৰ নং CAM.60/98/Pt-1/240, তাৰিখ 28.07.2020 যোগে Mobilisation Fee হিচাপে ₹৩.৬৪ লাখ প্ৰদান কৰা হয়। পুনৰ, সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা সঞ্চালকালয়ৰ পত্ৰ নং CAG.8/2019/P-III, তাৰিখ 12.04.2021

যোগে খচৰা Site Management Plan আৰু Draft Nomination Dossier প্ৰস্তুতকৰণৰ বাবদ ক্ৰমে ₹৪.৫৫ লাখ আৰু ₹৫.৪৬ লাখ, মুঠ ₹১০.০১ লাখ মুকলিৰ বাবে MCLMA-ক অৱগত কৰা হৈছিল। কিন্তু চৰকাৰৰ পত্ৰ নং CAD.51/2011/Pt.IV/244, তাৰিখ 14.07.2021 অনুসৰি উক্ত ৰাশিৰ ৫০ শতাংশ হিচাপে ₹৫.০০৫ লাখহে মুকলি কৰা হয়। ফলস্বৰূপে, ₹২৬.০০ লাখ টকাৰ চুক্তিৰ বিপৰীতে বৰ্তমানলৈকে মুঠ ₹১৬.৪৪৫ লাখ টকা পৰিশোধ কৰা হৈছে।

(গ) ২০২৫ চনৰ মাৰ্চ মাহত গ্ৰহণ কৰা অসম কেবিনেটৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰি, সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা বিভাগে মাজুলীক ইউনেস্ক'ৰ বিশ্ব ঐতিহ্য ক্ষেত্ৰ হিচাপে অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় প্ৰাথমিক প্ৰস্তুতিমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছে। ইয়াৰ অংশ হিচাপে প্ৰথমতে ড° কে. চি. নৌৰিয়ালক প্ৰাথমিক মূল্যায়ন (Preliminary Assessment) আৰু নমিনেশ্বন ডছিয়াৰ প্ৰস্তুত কৰাৰ বাবে বিশেষজ্ঞ হিচাপে নিয়োজিত কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিয়া হৈছিল যদিও, ব্যক্তিগত কাৰণ দৰ্শাই ড° কে. চি. নৌৰিয়ালে উক্ত দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিবলৈ অপাৰগতা প্ৰকাশ কৰে।

ইতিমধ্যে, সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা বিভাগে মাজুলীৰ বৈষ্ণৱ সংস্কৃতি আৰু বিহুক UNESCO-ৰ Representative List of the Intangible Cultural Heritage-ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ উদ্দেশ্যে প্ৰাথমিক মূল্যায়ন (Preliminary Assessment) আৰু নমিনেশ্বন ডছিয়াৰ প্ৰস্তুত কৰাৰ বাবে নতুন দিল্লীৰ মেছাৰ্ছ ক্ৰিয়েটিভ ফুটপ্ৰিন্টছ (M/s Creative Footprints)-ৰ প্ৰধান সংৰক্ষণ স্থপতিবিদ (Principal Conservation Architect) শ্ৰীমতী ছৌমী চেটাৰ্জীক নিয়োজিত কৰাৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াইছে। এই প্ৰস্তাৱটো বৰ্তমান বিভাগত বিবেচনাধীন হৈ আছে।

(ঘ) চলিত বৰ্ষত সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা বিভাগে ইউনেস্ক'ৰ আমূৰ্ত সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ প্ৰতিনিধিত্বমূলক তালিকাত (UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage) অন্তৰ্ভুক্তিৰ উদ্দেশ্যে মাজুলীৰ বৈষ্ণৱ সংস্কৃতি আৰু বিহু সম্পৰ্কীয় প্ৰাথমিক মূল্যায়ন (Preliminary Assessment) আৰু নমিনেশ্বন ডছিয়াৰসমূহ প্ৰস্তুতকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া অব্যাহত ৰাখিব। এই সন্দৰ্ভত, কাম-কাজৰ অগ্ৰগতি পৰ্যালোচনা আৰু পৰৱৰ্তী কাৰ্যপন্থা নিৰ্ধাৰণৰ উদ্দেশ্যে সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা বিভাগৰ মন্ত্ৰী মহোদয়ৰ সভাপতিত্বত ইতিমধ্যে এখন সভা অনুষ্ঠিত হৈছে। ডছিয়াৰসমূহ সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত, নিৰ্ধাৰিত প্ৰক্ৰিয়া অনুসৰি উপযুক্ত কৰ্তৃপক্ষৰ জৰিয়তে ইউনেস্ক'লৈ প্ৰেৰণৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হ'ব।

**\*উত্তৰ ইতিমধ্যে অনলাইন যোগে প্ৰেৰণ কৰা হৈছে\***

XXXXXXXXXXXXXXXXXX